

I. Czy w dziejach Polski Ludowej dostrzega Pan/Pani tematy dotychczas pominięte? Prosilibyśmy o wysunięcie postulatów badawczych.

1. Pisząc na temat spraw narodowościowych w Polsce Ludowej, nikt nie zainteresowanie towarzyszy badaniu losów Rosjan na terenie Polski zaraz po zakończeniu działań wojennych. W tej kwestii powinno podjąć się badania dotyczące Rosjan zamieszkujących Polskę jeszcze od czasów Drugiej Rzeczypospolitej, przybyłych na ziemię polską w czasie II wojny światowej oraz próbom przymusowej repatriacji Rosjan po zakończeniu działań wojennych do Związku Sowieckiego. Towarzyszyć temu powinny badania nad stosunkiem ludności polskiej do Rosjan osiadłych na ziemiach polskich i działaniami władz centralnych tudzież terenowych związanych ze zmuszaniem obywateli rosyjskich do powrotu do Związku Sowieckiego (zgodnie z umową polsko-sowiecką) – kwestia kobiet, które zawarły małżeństwa z obywatelami polskimi, postawa Kościoła katolickiego (por. postawa metropolity krakowskiego – kardynała Adama Sapiehy).

2. Postawienie pytania, czy Polska Ludowa (zgodnie z propagandowymi hasłami) i inne państwa bloku wschodniego rzeczywiście zapewniła ludziom dostęp do oświaty – przeprowadzić porównania z innymi krajami Europy (wzrost procentowy ludzi ze średnim i wyższym wykształceniem w tym samym okresie czasu).

3. Unicestwienie w okresie Polski Ludowej oddolnej inicjatywy Polaków, praktyczna likwidacja społeczeństwa obywatelskiego, ubezwłasnowolnienie samorządów, brak polityki kadrowej w administracji rządowej i samorządowej, unicestwienie wszelkich organizacji pozarządowych (centralnych i lokalnych) powstałych przed II wojną światową. Podporządkowanie jednostki kolektywowi, przy jednoczesnej atomizacji społeczeństwa, w szczególności w okresie stalinizmu. Uzależnienie kariery od przynależności partyjnej. Procedury mianowania kadry kierowniczej. Relacje między aparatem PZPR i administracją. Góra i doły partyjne (różnice, konflikty). Życie codzienne w PRL. Jawne oraz ukryte życie obywatela – jego dwutorowość. Konieczna większa znajomość prac Hanny Arendt, Raymonda Arona oraz Karla Poppera, którzy przeprowadzili analizę społeczeństw w ustroju totalitarnym.

4. Pozorna dbałość o przyrodę w propagandzie Polski Ludowej. Nieliczenie się ze środowiskiem naturalnym przy budowie zakładów przemysłowych – degradacja środowiska.

5. Wolności formalne i wolności realne. Międzynarodowe normy praw człowieka (Powszechna Deklaracja Praw Człowieka uchwalona przez Zgromadzenie Ogólne ONZ w 1948 r.; Międzynarodowy Pakt Praw Obywatelskich i Politycznych uchwalony przez Zgromadzenie Ogólne ONZ w 1966 r., Akt Końcowy KBWE z 1975 r. i inne) a prawa człowieka w Polsce.

6. Marnotrawienie polskiej myśli technicznej wskutek odgórných decyzji oraz nacisków sowieckich, błędne wykorzystanie zespołów naukowych wskutek centralnego sterowania (np. prototyp rolniczego samolotu odrzutowego opracowanego w latach siedemdziesiątych, samolot rolniczy Dromader, maszyny cyfrowe konstrukcji inż. Jacka Karpińskiego).

II. Jaką rolę w warsztacie badawczym historyków, zajmujących się dziejami Polski Ludowej, odgrywają, a jaką winny odgrywać, różne kategorie źródeł?

Przy badaniu życia codziennego za mało zwraca się na prace myślicieli Kościoła katolickiego, w szczególności księży, którzy będąc spowiednikami i osobami cieszącymi się dużym autorytetem słuchali i poznawali codzienne problemy ludzkie, które w Polsce Ludowej (z uwagi na podwójne życie dużej części społeczeństwa) pozostawały często w ukryciu oraz brak ich lub są zniekształcone w dokumentach archiwalnych z okresu Polski Ludowej. Uważam, że w dużej mierze właśnie dzięki temu powstały prace filozoficzne (dotykające problemów społeczeństwa w ustroju totalitarnym) np. ks. prof. Józefa Tischnera, ks. kardynała Karola Wojtyły i innych, pokazujące m.in. egzystencję osoby ludzkiej w państwie totalitarnym oraz kwestię etosu pracy w Polsce Ludowej.

III. Czy w Pana/Pani warsztacie naukowym wykorzystuje Pan/Pani monografie i wydawnictwa źródłowe dotyczące historii Polski Ludowej, opublikowane przed 1989 r. – i dlaczego?

Mimo poważnych braków, w okresie PRL-u udało się wydać w Kraju wiele wydawnictw źródłowych i monografii, które nadal są aktualne, choć trzeba zwracać uwagę na sytuację w jakiej powstawały i idącą za tym autocenzurę autora w wypadku legalnych wydawnictw krajowych, np. Krystyny Kersten, *Repatriacja ludności polskiej po II wojnie światowej* (Wrocław 1974), czy *Dokumenty i materiały do historii stosunków polsko-radzieckich*. Osobną grupę stanowią książki wydane na emigracji i w drugim obiegu.

IV. Jaką nazwę okresu 1944/45–1989 uważa Pan/Pani za odpowiednią – Polska Ludowa? PRL? Peerel? Rzeczpospolita Druga i Pół? Polska pod okupacją sowiecką? Ewentualnie prosimy o własne propozycje.

Uważam, że najwłaściwszymi nazwami okresu 1944/45–1989 będzie stosowanie Polska Ludowa lub Peerel. Skrót PRL pojawia się pod względem prawnym dopiero w 1945 r., natomiast określenie Polska pod okupacją sowiecką wydaje się przesadne, chociaż twór państwowy istniejący w tym okresie miał ograniczoną suwerenność świetle prawa międzynarodowego, co wyrażało się m.in. w uzgadnianiu polityki zagranicznej ze Związkiem Sowieckim, zapisami w konstytucji oraz wewnętrzną pozycją Ludowego Wojska Polskiego w Układzie Warszawskim.

V. Czy opublikował(a) Pan/Pani także jakieś prace naukowe dotyczące innych okresów dziejów Polski lub z zakresu dziejów powszechnych? (Oczywiście możliwa jest odpowiedź: nie dotyczy).

Tak. W czasopiśmie: „Zeszyty Historyczne WiN”, „Krakowski Rocznik Archiwalny”.

VI. Proszę wymienić nazwiska historyków zajmujących się dziejami Polski Ludowej, których uznaje Pan/Pani za autorytety naukowe.

Prof. Andrzej Paczkowski, prof. Wojciech Roszkowski, prof. Krystyna Kersten, dr hab. Piotr Machcewicz, dr hab. Antoni Dudek, dr hab. Grzegorz Motyka, dr hab. Zdzisław Zblewski.

Mgr Bogdan Satalecki, ur. w 1964 r., w 1988 r. ukończył studia na Uniwersytecie Jagiellońskim. Pracownik Archiwum Państwowego w Krakowie.
